

Pumphuset restaurerat!

Rapport från Hasse Kongbäck

Vi har passerat det under många år på väg mot klostret, det gamla pumphuset på Lurö. Hur gammalt är huset? Vilken märklig konstruktion! Vad användes anordningen till? Frågorna har säkert varit många.

Redan 1964, mitt första år på Lurö, fascinerades jag av pumphuset med skovelverk och tändkulemotor. Huset stod alltid öppet och anläggningen kunde beskådas av förbipasserande. Skovelanordningen är ett sk. Paternosterverk (namnet kommer från ”pärlorna” i munkarnas radband) som skovlade ut vatten från åkern med hjälp av en tändkulemotor som drev verket. Tyvärr stals större delen av motorn en natt på 70-talet. Ryktet säger att motorn nu finns hos en samlare i Lidköping.

Verket byggdes av en man från Kållandsö, troligen på 20-talet. Resterna av ett liknande verk finns vid Stohagen på Kållandsö. Ruth Andersson kommer att skriva om husets historia i ett kommande nummer av Luröbladet. Allt eftersom åren har gått har pumphuset fått en tilltagande svankrygg. Stenfundamentet har förskjutits vid vattenståndsväxlingarna och rötan har gjort sitt. Det gamla luröteglet väger en del och med största sannolikhet hade huset inte överlevt en snörik vinter. Varje gång som jag passerat har tankarna kommit; På något sätt måste huset och verket räddas. Det har gjort ont i själen att se ett stycke genuin luröhistoria ruttna bort.

På uppdrag av föreningen började jag nysta i möjligheterna att få bidrag. ”Projektet” presenterades för Elisabeth Backman- Bromé på länsstyrelsens kulturenhet och efter en del turer beviljades föreningen 160 000 kronor till restaurering av pumphuset. Det kändes som en seger! I mitten av september besiktades huset av Lena Magnusson, antikvarie, från Värmlands museum tillsammans med Gunnar Gustavsson, Kållandsö (Kållandsö bygg). Enligt beslut skulle renoveringen vara klar den 15/11. Den 29/9 förbereddes renoveringen genom att nybildade Lurö öråd och vår förening hade gemensam arbetsdag. Tegelpannorna togs ner och taket täcktes med pressening. Jord schakterades bort på framsidan av huset och skogen röjdes bort runt om. Några dagar före den 15/11 var renoveringen klar. Uträtad är svanken och vinklarna är räta – en härlig syn! Nu återstår besiktningen och sedan finns dessutom en önskan om att få fram en tändkulemotor. Målet är ju ändå att få igång verket. Och se! I skrivande stund har vi fått grönt ljus för att försöka få fram en motor före årets slut, då renoveringsanslaget även ser ut att täcka inköp av en motor. Håll tummarna, annars går motorpengarna tillbaka till staten.

6

Vi börjar med den mest glädjande nyheten för året; Havsörnen häckar vid Vänern igen, efter att ha varit försvunnen som häckfågel sedan 1920-talet. Den sista kända häckningen lär ha varit vid Storeberg söder om Hindens rev 1918, men sommaren 2001 häckade två par i Vänern .

Fyra ungar kom på vingarna. Örnar fanns fram till 1950 i Ekens skärgård, men häckade inte. Havsörnen var förr vanlig och Cederström skriver 1851 ”Havsörnen häckar på nästan varje större, skogsbevuxen ö, även som på fasta landets uddar. Han är häromstädes allmännare än fiskgjusen.” (citat från ”Om de i av Carlstad förekommande fågelarterna”)

Rykten om häckningar i Vänern har cirkulerat i flera år. Nu har spekulationerna blivit verklighet.

Under hösten har 1-2 örnar upphållit sig i bl.a Lurö och Ekens skärgård. Den 15 november såg jag själv en flygande örn och en som satt i en tall samtidigt.

För nionde året inventerades Vänerns fågelskärr. Inventeringen ingår som tidigare nämnts i miljöövervakningen av Vänern. 650 lokaler inventerades av 27 ornitologer i mitten av juni.

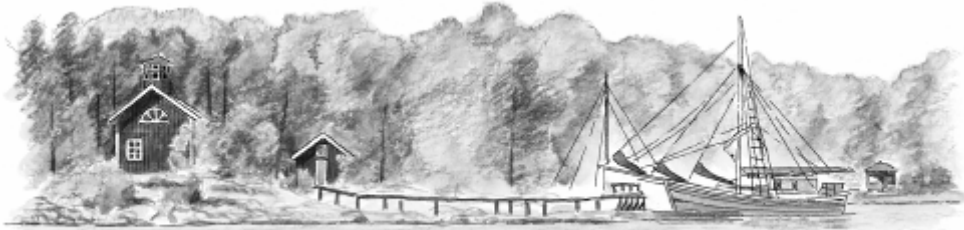
Årets inventering blev lite speciell då många av fågelskärren stod under vatten när häckningen skulle påbörjas, dessutom bidrog hårda vindar kombinerat med det höga vattenståndet till att många kolonier spolierades. Trots allt blev årets häckning ingen katastrof. I vårutskicket nämnde jag att fiskgjusen specialinventeras under 2001. Resultat för Lurö – och Millesvik blev nedslående. Stammen har halverats sedan 80-talet. En tillfällig nedgång? En noggrannare kontroll kommer att göras 2002. Det kan ju vara så att gjusarna har sökt sig till boplatser mer knutna till fastlandet. Stammen på Kållandsö däremot uppvisar inga förändringar.

Mellanskarven ökade från drygt 1100 par förra året till 1500 par i år, en ökning med 35 %, fördelade på 18 kolonier. Året före var ökningen endast 4 %. Totalt sett har ökningen av skarv i Sverige planat ut. Glädjande nog ökade vår raritet roskarlen från fyra par –99 och –00 till 9 par i år. Så än finns det hopp!

Vill du veta mer om Vänerns fågelliv finns rapporter på Vänerns vattenvårdsförbunds hemsida på internet, adress: www.vanern.s.se. Du kan också beställa från Vänern Årsskrift 2001 Vänerns Vattenvårdsförbund, från Vänerkansliet telenr 0501-605385, där du hittar mer miljöinformation och åtgärdsprogram.

3

/Hans Kongbäck

Sommardagar i drängstugan...

Tänk dig en varm sommardag i juli, tänk dig att vattnet är så svalkande skönt att du aldrig vill gå upp. Tänk dig den blå himlen och alla båtar som ligger och guppar på vattnet. Tänk dig att du ligger på en klippa ute på en av de finaste öarna som finns. Lurö.

Den förmiddagen vi anlände sken solen och det luktade verkligen sommar. Hönsen gick omkring utanför Drängstugan och även de såg ut att njuta av det sköna sommarvädret. Efter att vi lastat av oss all packning och fixat i ordning inne i stugan tog vi en promenad på den nya strandvägen till Tegelbruket, som vi var med och anlade på en arbetshelg våren 2000. När kvällen kom och vi kröp ner i våra sängar kände jag att här vill jag alltid vara.

Veckans planerade projekt var att rensa ladans och Luringens hängrännor, måla fönstren på Drängstugan och bygga en diskbänk. Inga problem tyckte vi och började med att rensa hängrännorna. Trots mitt skadade knä och lite höjdskräck klättrade pappa och jag upp på stegen och började rensa. Jag trodde att det skulle vara äckligare än vad det var. Men det var faktiskt riktigt avkopplande! Tänk vad mycket det kan finnas i en hängränna, t.ex. en liten björk som rotat sig och börjat växa!

Dagen gick vidare och vi fick lite långtråkigt, fanns inte så mycket att göra när det regnade. Dagen därpå skulle vi bygga en utediskbänk till stugan. Efter många sågningar och mätningar av mamma och pappa satt vår fina diskbänk äntligen fast på gaveln av stugan. Vi hade även byggt en liten hylla till den och filat alla kanter så att ingen skulle vara vass.

PS: Boka redan nu in arbetshelg/årsmöte 27-28 april 2002!

På torsdagen gick vi på promenad runt ön. Vi kom till Luröbryggan och köpte nyrokt fisk. Mums! Vägen dit hade varit en upplevelse utöver det normala. Vi mötte nämligen de förrymda korna i full galopp rakt emot oss, en bit längre bort stod även den argsinta tjuren. Det kändes faktiskt lite läskigt. Det visade sig senare att han var den skyggaste av alla. På tillbakavägen stannade vi till vid Bösshamn och fick oss ett välförtjänt dopp i det blå.

Efter ytterligare två dagar med sol och bad fick vi lite hemlängtan. Vi hann aldrig måla fönstren, men vi kände att vi hade gjort något nyttigt i alla fall och dessutom hunnit med att lata oss riktigt ordentligt.

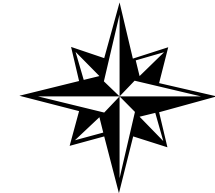
På båten som tog oss tillbaka till Ekenäs satt jag och tänkte tillbaka på den gånga veckan. Jag satt och tänkte på de mysiga kvällarna när vi suttit och grillat nere vid vattnet och när jag försökte prova min fiskelycka från bryggan. Hade jag haft det så här underbart någon gång tidigare? Nej, den veckan har varit en av de bästa i hela mitt liv.

Familjen Löfdahl genom Evelina

Forshaga den 25 november 2001

Luröföreningens styrelse 2001

-en lista för kontakter

Mandatper:	Namn:	Tfn:	E-post:
2001-2005	Ulla Lindmark (kassör) Suppl Sune Westerberg	054-83 74 19 0533-290 12	--- info@luringen.com
2000-2004	Hans Kongbäck (ordf) Suppl. Cecilia Pärn	0510-105 77 054-87 23 05	yk.form@telia.se cecilia.pern@hotmail.com
1999-2003	Pontus Örtendahl Suppl. Karl Ax	0552-20086 0550-838 50	pontus.ortendahl@kau.se ---
1998-2002	Stefan Thorsell Suppl. Anders Jansson	0485-206 80 031-68 53 98	thorsell.eko@swipnet anders.jansson@mbox363.swipnet.se
1997-2001	Alf Olsson Suppl. Valter Andersson	054-83 14 68 0533-290 25 (sommarhalvåret)	alf.o@xpress.se

Till styrelsen är också Marianne Westerberg adjungerad som sekreterare. Samma tfn och e-post som Sune ovan.

Lite om året som gått...

Vatten, vatten, vatten...

Det är så vi minns årets början, även om det känns avlägset nu när man tappar Vänern så det troligen blir elbrist när den verkliga vintern kommer. Förra jul/nyår gav vi oss iväg från alltsammans efter att ha pluggat avloppet i källaren, och från New York följde vi oroligt utvecklingen via Internet. Så tog det slut på stigningen i mitten av januari, Stenstaka var nästan en egen liten ö och vi skyndade oss att märka ut den nya strandlinjen för att kunna minnas längre fram.

Största skadorna här på Stenstaka var väl att yttersta timmerbryggan lossnade från sitt fundament med pollare och allt. Landgången slogs sönder i storm men den bärgade vi i tre delar och de nya spångerna föreningen byggt befann sig plötsligt på väg till havs eller långt uppe i skogen. Vart tog strandpromenaden vägen, och varifrån kom allt bråte som spolades upp på land? Tack vare vårens arbetshelg, hjälp från Arne, senare Ronny och en grävare på pråm kunde allt återställas så småningom.

Stor del av våren gick åt till att reparera skadegörelsen efter det höga vattenståndet, och när turisterna började komma var det fortfarande omöjligt att ta sig över Marsundet. Spångerna fick istället bli bryggor för den provisoriska "linfärjan", d v s Skogsvårdsstyrelsens gamla eka, två block och en lång lina att dra sig över med. Denna blev en attraktion i sig och livligt fotograferad, i tjänst till någon gång fram i juni.

Sedan blev det ju en fin sommar, med Pontus kvigor på luröbete, 3 väldigt lyckade musikkvällar, drängar i drängstugan och kålfjärilar i broccolin, precis som det skall vara. Vi hann med en tur till Toscana – tack Cecilia och Arne för fantastisk hjälp med Luringen – fick en del gjort på Gjöö och sommaren försvann lika fort som den kom. En massa sopsäckar blev det, en massa gräs att klippa och ogräs att rensa och en massa tjat på folk som låg vid fel brygga, men också en massa trevliga turister och en del stunder på klipporna.

Nu viner kulingen utanför, och regnet smattrar på rutorna. En ny höst och en vinter som ser rätt fullteknad ut, övervinningen på logen ska bli klar, skyltar sätts upp, färhuset ställas i ordning och kanske vi får lite anslag till renovering av bostadshuset. Och tänk om vi får ett avtal också...

Tack alla för fina arbetsdagar och drängpyssel, övervintra väl så ses vi snart igen!

Ny gästhamn i Ekenäs

Den nya hamnen i Ekenäs börjar verkligen ta form och blir en värdig port mot Lurö Skärgård. Den blir också ett välkommet skydd vid dåligt väder för fritidsbåtarna, och en möjlighet att proviantera.

Farleden är muddrad från Vingsöflagan och skall hålla 2 m under sjökortsdjupet, och en ny insegling är utprickad österifrån vid Klubben. I gästhamnen finns en ny servicebyggnad med fräscha duschar / toaletter, och möjlighet kommer att finnas för tömning av septitanken. I nybyggda sjöbodlängan å la Väst kustdesign samsas Eskilsäters lanthandel med bygdens slöjdare. Till våren kommer också att uppföras en informationscentral modell Lurö med kartor över vandringsleder på Ladholmen, information om Värmlandsnäs, Vänern och Lurö/Millesvik samt om fiskeregler.

Tillsynsman har ordet

Båtar, båtar, båtar...

Båtsommaren år 2001 började mycket försiktigt. Det kändes som om regnsommaren året innan speglade av sig även långt in på försommaren detta år. Säkert hade det höga vattnet som omöjliggjorde en normal sjösättning och sedan gav svårigheter att hitta en brygga som inte var bortspolad eller under vattnet en stor inverkan på den försenade säsongstarten.

Sommaren kom med sol och värme och båturlästerna med den. Sällan har jag sett så många båtar i de olika skärgårdarna. Alla njöt och samlade kraft för att klara den årstid som vi nu står inför. Semestrarna led mot sitt slut, Vänern låg spegelblank och solen flödade. Då, just när många skulle började sin hemgång från veckor av spegelblanka vatten blåste det upp till kuling. Många blev överraskade av det hårda vädret och sjöräddning, polis och undertecknad fick några jobbiga dygn.

Denna sommar har jag fått gå ut sex gånger för att hjälpa mer eller mindre nödställda i skärgården. Nästan alla uppdrag har skett i mörker och i hård vind. De som varit värst ute är olika grupper med kajakpaddlare. En grupp ringde vid 24-tiden från någonstans i skärgården, då en kvinna hade slagit runt med kajaken i ca. 12 sekundmeters vind. Hon lyckades med hjälp av sina vänner komma upp igen och vi bestämde att de skulle gå i land på närmaste ö, där jag snart kunde hitta dem och inkvartera dem framför brasan på Luringen.

Härligt att ha tillgång till en säker, grundgående och lättmanövrerad båt med god navigationsutrustning som hjälp. Gott är det också att få möjlighet att vara med och hjälpa dessa som av olika anledningar råkat illa ut. Vi ses!

På gång ...

Informationstavlor till Lurö och Millesviks skärgårdar

Länsstyrelsen har gett oss /Sune och Marianne/ uppdrag att utforma nya informationstavlor; dels en till Millesviks skärgård där det aldrig funnits någon förut, och dels en redigerad för Lurö skärgård. De nya tavlorna kommer att få ett större format och trycks på samma sätt som de som sitter i informationscentralerna på Lurö, men med den klassiska blå ramen runt.

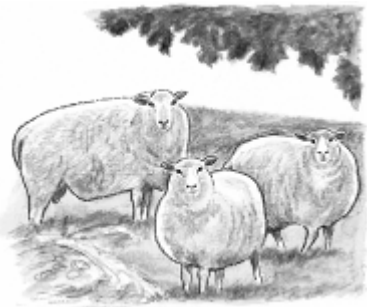

Ny arbetsgrupp i Vänerland

Föreningen Vänerland som bildades av alla kommuner runt Vänern för att tillvarata och utveckla Vänern som besöksmål har hittills arbetat i ett antal grupper kring Natur och Kultur, Fiske, Golf, Båtliv och Aktivt Vänerland (=festivalarr.) Nu tycker man naturfrågorna kommit i bakvattnet och skall därför bilda en särskild arbetsgrupp för detta, kanske något för Luröföreningen att engagera sig i?

Luröbåten 3- ny turbåt till Lurö

Bröderna Örnvald som kör turbåt till Lurö från Ekenäs sommartid har investerat i en ”ny” båt. Inte så stor; 10,5 m men med möjlighet att ta ca 25 passagerare, varav 16 kan sitta under tak, och snabbgående. Lurö 3 börjar trafikera Lurö nästa sommar med dagliga turer.

Vi skaffar får igen...

Stenstaka har nu varit utan djurbesättning ett par år till följd av allt avtalsstrul mm. Nu satsar vi igen; 5 tackor är beställda som förhoppningsvis med lamm kommer ut till våren. Inte för att det blivit någon större klarhet i avtalsdiskussionerna, men ändå... Vi får se hur det känns att binda sig igen med djur vintertid.

Lurös befolkning minskar ...

Anton har flyttat hemifrån och kanske även Noak ger sig iväg till gymnasium på annan ort nästa höst. Det känns knepigt, bra, oroligt, spännande och en massa andra känslor...

Hösttankar

Mörkret kommer snabbt på eftermiddagen så här i novembertid, speciellt om solen inte tar sig igenom den blygrå dimman som ofta inte behagar lätta. Soldagarna under hösten har inte varit alltför många, men om tre veckor kommer ljuset tillbaka och dagarna blir längre. I väntan på detta tänder vi nu ljusen under december månad.

Lugnet har rått vid vänerstranden och ute i skärgårdarna. Ibland skall kanske tilläggas. Kulingdagarna under hösten har varit oräkneliga vilket naturligtvis har drabbat fisket. I Spiken går båtarna, när vädret tillåter ut mot Djurö, för att vittja löjskötarna och lägga i nya. Tillgången är i år ojämn. Har fångsten varit god går skakmaskinerna och klämningen är igång till långt fram på kvällen. Funderingarna över den dåliga tillgången är många; Isfria vintrar som påverkar tillväxten, för stora uttag, skarv eller för mycket lax.

Vid det extra mötet den 30/10, där vi arbetade på pumphuset tillsammans med Lurö öråd, togs beslutet om att vi skall ge ut "Luröbladet" två gånger per år. Detta för att hålla Er mer informerade om föreningens aktiviteter och händelser på och kring Vänern nu och förr. Idéer och kunskap finns hos många av Er och dessa vill vi ta del av. Bladet är tänkt att komma ut i november och på våren inför årsmötet. I redaktionen sitter Hans Kongbäck, Alf Olsson, Cecilia Pärn och Marianne Westerberg. **Skicka bidrag, presstopp nästa nr 1 mars!!**

En riktigt god jul och Gott Nytt År önskar styrelsen genom oss i redaktionen!

Ett annat beslut som fattades på årsmötet var att sjsätta en hemsida för Luröföreningen, med mail-adress och allt. Den har nu designats av Anton Westerberg. Allt är ganska nytt men Du kommer om allt går vägen snart att finna den och mailadressen på

www.luro-vanern.com